

19. møde

Onsdag den 10. februar 1982 kl. 10.00

Dagsorden:**1) Spørgsmål om fremme af forespørgsel til arbejdsministeren:**

Forespørgsel [om den fremtidige udvikling på arbejdsmiljøområdet] af Mimi Stilling Jakobsen (CD) m. fl.

(Forespørgsel nr. F 7).

2) Forhandling om energiministerens redegørelse af 4. februar 1982:

Redegørelse om regeringens energipolitik.

(Redegørelse nr. R 3).

3) Første behandling af:

Forslag til lov om mærkning og oplysningspligt vedrørende forbrug af energi.

(Lovforslag nr. L 91).

4) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om varmemforsyning. (Øget lokal medbestemmelse) [af Kalnæs (SF) m. fl.].

(Lovforslag nr. L 70).

5) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om en ændret administration af varmemforsyningsloven [af Lennart Larson (V) m. fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 20).

6) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om en lovgivning vedrørende Danskolie & Naturgas A/S (D.O.N.G. A/S) [af Annelise Gottfredsen (KF), Arne Christiansen (V), Lone Dybkjær (RV) m. fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 11).

7) Spørgsmål til ministrene.**Meddelelser fra formanden:****Formanden:**

Medlemmer af folketinget Mimi Stilling Jakobsen (CD), Erhard Jakobsen (CD) og Grethe Lyngs (CD) har meddelt mig, at de ønsker til undervisningsministeren at stille følgende:

Forespørgsel.

»Hvilke ændringer i folkeskoleloven vil ministeren overveje som følge af de senere års udvikling, især med hensyn til skoletræthed og disciplinkrise?«

(Forespørgsel nr. F 8).

I skrivelse af i dag har arbejdsministeren meddelt, at regeringen i fortsættelse af redegørelsen af 4. februar 1982 om initiativer til bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden vil fremsætte en række lovforslag m.v., og med henblik på en koordineret, effektiv behandling heraf anmoder ministeren samtidig om, at folketinget i henhold til § 7, stk. 6, jfr. stk. 5, i folketingets forretningsorden nedsætter et særligt udvalg på 17 medlemmer med stedfortrædere, hvortil alle forslag vedrørende bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden kan henvises.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Spørgsmål om fremme af forespørgsel til arbejdsministeren:

Forespørgsel [om den fremtidige udvikling på arbejdsmiljøområdet] af Mimi Stilling Jakobsen (CD) m. fl.

(Forespørgsel nr. F 7. Anmeldt 4/2 82).

Formanden:

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Forhandling om energiministerens redegørelse af 4. februar 1982:

Redegørelse om regeringens energipolitik.

(Redegørelse nr. R 3. Anmeldt 4/2 82. Redegørelsen givet 4/2 82. Meddelelse om forhandling 4/2 82).

Formanden:

Jeg skal allerede nu, inden vi går til forhandlingen, give den praktiske oplysning, at det er min hensigt at holde frokostpause lidt før kl. 12.00, således at vi kan genoptage mødet kl. 13.00, hvor første punkt på dagsordenen vil være spørgsmål til ministrene.

Forhandling

Mette Groes (S):

For socialdemokratiet er det naturligt at føre en energipolitik, der satser på den højest mulige grad af selvforsyning, med de deraf følgende gavnlige virkninger på valutasisuation og betalingsbalance. Partiet ser i energisektoren mange gode muligheder for nytænkning, teknologiske landvindinger og utraditionel produktudvikling. Det ønsker vi at støtte, dels for at styrke landets industriudvikling med deraf følgende eksportmuligheder, dels for at styrke vor energipolitik, så den bliver mest muligt energioekonomisk.

For at fremme en sådan politik har socialdemokratiet sammen med en række andre partier gennemført omfattende og nyttig lovgivning. Forrige år fik vi naturgas- og varmforsyningslovene, sidste år lovgivning om ilandføring af olien og beskyttelse af arbejdskraften på boreplatformene. I år regner vi med, at olieskattelovene bliver færdige. Samtidig er der ofret store summer på alternative energikilder og på forskning.

Jeg skylder at sige, at kernekraften som bekendt ikke for vort parti er aktuel, før alle sikkerheds- og affaldsproblemer er løst.

Styringsmæssigt er det vort mål, at forbrugeren skal have indflydelse på, hvordan planlægningen forløber, og det gælder såvel forbrugersammenslutninger som kommuner og amter. Dette mål er lovfæstet i varmforsyningsloven og flere gange slået fast i tingets arbejde med disse problemer. Se f. eks. svarene på spørgsmål nr. 132, 133 og 134 om varmforsyningsloven.

Planlægningen skal tage hensyn til teknologiske landvindinger og f. eks. alternative energikilders udnyttelse, og der skal være offentlighed omkring den. At der i varmforsyningsloven

syningsloven samtidig er regler for samordning af planlægningen, må føles naturligt, da et så stort projekt som naturgassen ellers vanskeligt ville kunne gennemføres.

Naturgasprojektet debatteres meget for tiden. Lad os med det samme slå fast, at det er et samfundsøkonomisk godt projekt. Trods besparelser på forbruget de sidste år på 20 pct. er vor olieafhængighed stadig for stor; det er dyrt og ustabil og hindrer en ordentlig planlægning. Det vil derfor næppe være klogt, om vi lod den mulighed gå os af hænde, som ligger i at få vort eget sikre og rimeligt økonomiske forsyningssystem. Det siger sig selv, at udbygges naturgasnettet til Midt- og Nordjylland, vil økonomien bedres for både forbrugere, projekt og samfund.

Der er en lang tradition for, at forsyningselskaberne i Danmark hviler i sig selv, at prisfastsættelsen er omkostningsbestemt. Forbrugerne er i forbindelse med naturgasprojektet blevet lovet, at de ikke vil komme til at betale mere for den ny energi end prisen på fuel- eller gasolie. Det skulle ikke hindre D.O.N.G. i at møde konkurrencen, hvor den er, og klare prisfastsættelsen til såvel små som store forbrugere. Gas- og elprisdvalget sikrer forbrugernes interesser, og der er for mig at se ingen problemer i dette, som ikke skulle kunne løses dels ved at antage en rimelig vurdering af nære perspektiver, men også – og måske især – de længere perspektiver, dels ved at få tingene forhandlet ordentligt igennem de implicerede parter imellem.

Vi regner med, at naturgassen vil komme op på 4 mia m³ pr. år fra midt i 1990'erne. Det svarer sammen med Nordsøolien til 7,8 mill. t olieækvivalenter. I 1980 var vort forbrug af olie og kul til sammenligning på 19,7 mill. t olieækvivalenter.

Men naturgassen indebærer ikke kun en forsyningsmæssig fordel. Beskæftigelsesindholdet ved projektet er endog meget stort. Oprindeligt var det sat til 20.000 mandår eller menneskeår for hele projektet. Kommer det midt- og nordjyske område med, siger det sig selv, at også beskæftigelseeffekten her bliver meget væsentlig og det i et område, hvor det er ganske overordentlig påkrævet: Nordjylland har Vesteuropas højeste arbejdsløshedsprocent.

Der er igennem de sidste år gjort meget for at højne energioekonomien og samtidig sætte beskæftigelse i gang. Siden 1975 har

[Mette Groes]

der ved hjælp af forskellige ordninger været ydet tilskud til isolering og andre energibesparende foranstaltninger. Der har været ydet tilskud til energiomlægning, herunder vedvarende, alternative energikilder, siden 1979, tilskud til udnyttelse af overskudsvarme siden 1976 og til procesenergi siden 1977.

I dag behandles et helt nyt lovforslag om mærkning af husholdningsartikler og om alternative energikilder, som må glæde enhver forbrugerinteresseret og alternativ energi-entusiast. Afprøvning af alternative energikilder er i øvrigt ved at være fuldt udbygget. Der er oprettet prøvestationer for solvarmeanlæg, for vindmøller, for varmepumpeanlæg, og en prøvestation for biogasanlæg er på vej.

På forskningsområdet gør vi også en indsats. Der er i 1980 anvendt 200 mill. kr. til den offentlige sektor, i den private 270 mill. kr. Det udgør tilsammen 12 pct. af den samlede forsknings- og udviklingsindsats i Danmark. Imidlertid ligger vi trods dette ikke i top i IEA, og vi ser gerne, at virksomheden på dette felt forstærkes. Det gør vi, fordi vi har erfaring for, at de investerede penge er godt givet ud. De har samfundsøkonomiske resultater og gavner beskæftigelsen. Det samarbejde, industri- og energiministerierne har udviklet på dette felt, anser vi for særdeles værdifuldt, og vi venter os meget af også at få miljøministeriet med ind i det.

Vi finder, at energiministerens redegørelse er sympatisk og værdifuld, og vi håber, at så mange som muligt af folketingets partier vil være med til at løfte de ideer, der ligger i den. Vi finder det overordentlig vigtigt, at vi får mulighed for at investere i fremtidsrettet energiforskning, i produktudvikling på energiområdet, i en stabil og sikker energiforsyning, der i så høj grad som muligt hviler på indenlandske energikilder. Vi er åbne over for andre synspunkter, og vi glæder os til samarbejdet om de initiativer, som vi vil tage i lyset af denne redegørelse.

Annelise Gottfredsen (KF):

De næste 12-14 år tegner økonomisk til at blive den vanskeligste periode siden 1930'erne, og samtidig står vi over for uhyre kapitalkrævende investeringer, også på energiområdet.

Energipriserne har del eller skyld i den økonomiske krise, om end det er for let at

tillægge disse priser hele den tvivlsomme ære. Men beskæftigelse og realløn har nøje sammenhæng med energipriser, og energipolitik er en af vor generations væsentligste opgaver.

Målsætningen for regeringens handlingsprogram er godt nok i overensstemmelse med de økonomiske realiteter, nemlig at skaffe Danmark billigst mulig og forsynings-sikker energi. Så langt, så godt, men det må nok betvivles, om regeringen i sit handlingsprogram som udtrykt i ministerens redegørelse opfylder sin egen målsætning.

Det må nok konstateres, at regeringens energipolitik på væsentlige punkter er ved at falde fra hinanden. Der ofres i redegørelsen megen plads på naturgasprojektet og varmforsyningsloven, og den socialdemokratiske ordfører har også ofret meget af den korte tid, hun i øvrigt anvendte til denne tale, på dette projekt. Det er også en af de dyreste brikker i puslespillet, og jeg vil derfor også gerne trække disse problemer frem.

Ministeren fortsætter som hidtil totalt med skyklapper på med dette projekt, som meget vel kan vise sig at blive en uhyre økonomisk fejl-disposition. Vi har aldrig haft lod og del i dette projekt og har gang på gang fremført vor skepsis. Vi er hver gang blevet afvist af ministeren.

I de seneste dage er der nu fra ministerens eget selskab, D.O.N.G., blevet redegjort for vanskelighederne med at afhænde så megen gas, som man oprindeligt har planlagt, og der er opstået problemer med at afsætte gassen til industrien til priser, som ifølge D.O.N.G. er nødvendige for at sikre projektets rentabilitet.

Jeg forstår i øvrigt overhovedet ikke, hvordan man kan forestille sig, at erhvervsvirksomheder vil eller bør acceptere andet end den billigste energikilde, der er til rådighed, eller underkaste sig en prisdifferentiering, som vil virke konkurrenceforvridende.

Men dette er ministeren da heller ikke enig i, men kræver så til gengæld for de helt rimelige hensyn til forbrugerne at måtte udvide projektet og at måtte fastholde de stærke styringsmomenter, der er indbygget i loven.

Beregningerne viser, siger ministeren, at en sådan udvidelse giver den bedste udnyttelse. Ja men hvad er det for beregninger, der hentydes til her? De store besparelser i opvarm-

[Annelise Gottfredsen]

ningssektoren er jo ifølge ministeren selv ikke en overraskelse; det må ministeren altså hele tiden have været forberedt på. Hvorledes har man forsøgt at imødegå disse mindre afsætningsmuligheder, det lille aftag, med eksportaftaler? Hvorledes var de samfundsmæssige beregninger ved projektets vedtagelse? Det fremhæves stedse i redegørelsen her og i øvrigt også fra D.O.N.G., at projektet er samfundsøkonomisk sundt. Ja men beregninger over hele projektets samfundsøkonomiske rentabilitet i forhold til andre opvarmningsformer er aldrig foretaget endnu eller forelagt folketinget.

Hvorledes vil projektet se ud, såfremt olieprisen falder? Vi har fået en rentabilitetsberegning i forhold til stigende oliepriser. Hvorledes er beregningerne ved et reelt prisfald på olie, som vi i dag faktisk er ved at opleve det? Så længe vi ikke har fået alle disse beregninger, vil vi blive ved med at støde hovedet ind i mistanken om, at dette projekt er for dyrt for samfund og borgere, og at der i langt videre omfang kan anvendes andre opvarmningsformer, hovedsagelig spildvarme fra kraftværkerne.

Midtilliden bliver ikke mindre derved, at kommuner og borgere kan tvinges til en bestemt varmforsyning, og at lange og bekvemmelige undersøgelser i kommunerne om alternative muligheder ikke behandles seriøst, men fejes til side, for at man kan indføre naturgasen.

Hvorfor må folketinget ikke få de beregninger, som vi helt naturligt har krav på? Hvor er den beregning om spildvarmen fra Asnæsværket, som ministeren lovede i oktober? I redegørelsen har ministeren helt fortrængt, at diskussionen dengang drejede sig om byerne fra Kalundborg og indefter; ministeren svarer kun på spørgsmål om København. Det er energiøkonomisk vanvid at hælde spildvarme ud, også selv om man derved fortrænger naturgas. Og nyere rapporter viser jo endog, at der også er penge at tjene for den enkelte forbruger. Hvorfor har ministeren så så stor modvilje mod at tage stilling til disse beregninger?

Hvis stumperne skal reddes nu, må man snarere end at søge projektet udvidet undersøge mulighederne for en begrænsning af det og en eksport af den overskydende gasmængde, og der gives jo i dag i udlandet priser på gas, der ligger på samme højde som

prisen på fuelolie, så der vil være mulighed for en kærkommen valutaindtægt.

Der må gives frit varmevalg for såvel kommuner som borgere, således at spildvarme og andre alternative varmeformer kan få optimal udnyttelse, og der må ikke tøves længere med at give folketinget den uvildige undersøgelse, som helt naturligt burde være givet for længe siden.

Det kan konstateres, at regeringens holdning til kernekraft er uændret, og Energiplan 81 redegør fornuftigt for kernekraftens fordele. Det er derfor beklageligt, at regeringen ikke vil træffe beslutning om indførelse af kernekraft nu. Det kan være svært at se, hvordan Danmark kan opretholde sin levestandard uden denne energiform; jeg kan her også henvise til energirådets udtalelser. Da opførelse af et kernekraftværk vil strække sig over en længere årrække, er der absolut behov for at træffe beslutningen nu, og jeg vil gerne spørge regeringen og ministeren, hvad det er for sikkerhedsproblemer, som står i vejen. Det vil vi gerne have redegjort nøje for.

Regeringen påtager sig et stort ansvar ved at udskyde denne beslutning, og regeringen påtager sig ligeledes et stort ansvar ved ikke at søge at skabe en afbalanceret holdning i befolkningen til indførelse af denne miljøvenlige energikilde.

Regeringen lægger derimod betydelig vægt på vedvarende energi. Selv med en forceret udvikling vil man højst op mod år 2000 nå op på 6 pct., hvoraf elproducerende vindmøller tegner sig for ca. halvdelen. Økonomien er fortsat tvivlsom, og specielt for vindmøller må det konstateres, at der ikke kan spares meget i anlæg af traditionelle elværker, som skal levere strøm, når det ikke blæser; populært sagt må elværkerne dimensioneres til at yde elektricitet juleaften, når alle steger gås og det er vindstille.

Der er ytret nogen tvivl om elforbruget i fremtiden. Det er vanskeligt at sige, om det vil stagnere, som det har gjort hidtil, men energirådet peger jo på det hensigtsmæssige i anvendelsen af el i ikke-rørforsynede områder, hvor elopvarmning og elvarmepumper kan give et godt bidrag til varmforsyningen.

I forbindelse med elproduktion omtaler ministeren også den kommende tids kulpolitik. Man kunne få den mistanke, at ministeren ønskede at udvide sine ambitioner også

[Annelise Gottfredsen]

for D.O.N.G. på dette område. Jeg håber, at ministeren vil afkræfte disse mistanker.

Vi er enige i, at der med undergrundsløven er skabt basis for efterforskning og indvindingsaktivitet, som gerne skulle give Danmark en stor valutafordele, selv om der hersker nogen uenighed om prognoserne for indvinding i de nærmeste år.

Ministeren nævnte i indledningen til sin redegørelse, at energiplanen viser, at Danmarks energiproblem afhjælpes ved en kraftig styring. Dette er ikke vor opfattelse. Den bedste regulator er markedskræfterne, og prisstigningerne i sig selv giver den regulering, der er væsentlig.

Vi ved gennem talrige udtalelser, at ministeren og regeringen ønsker en stærk styring af hele energisektoren. Dette har hidtil givet sig de stærkeste udslag gennem varmeplanlægningen, og den uro, der er om hele denne lovgivning, er udtryk for befolkningens uvilje mod sådanne styringskomplekser.

Jeg vil sluttelig blot nævne, at en stor del af vor energiforsyning og energiudvikling foregår igennem D.O.N.G., hvis virksomhed er stærkt ekspanderende i disse år. Dette er på mange måder utilfredsstillende, men det er en helt anden historie, som vi kommer tilbage til senere på dagen.

Arne Christiansen (V):

Ministeren har med sin redegørelse præ-senteret Energiplan 81. En vurdering af denne plan kan efter min opfattelse føre til konklusioner. For det første kan den bidrage til, at energipolitikken igen underkastes helheds-vurderinger, efter at man længe har koncentreret sig om enkeltemner som naturgas, kraftvarme og D.O.N.G. For det andet kan den imidlertid også på grund af omfang og udprægede ekspertbidrag skabe risiko for fortsat mytedannelse i stedet for at blive et værktøj for de stadig flere, der gerne deltager i den folkelige debat om dansk energipolitik.

EP 81 bekræfter også, hvad man altid kan frygte, nemlig at energipolitikken kan spændes for den ideologiske vogn, selv om man skal nærlæse denne plan for at finde hensigterne bag ord som betalingsbalance, beskæftigelse, miljømæssige fordele og øget forsyningssikkerhed. Venstre bestrider naturligvis ikke, at billig og sikker energi er de overordnede mål, og at en sådan politik også har

andre positive effekter, men der kan være god grund til at sætte spørgsmålstegn ved, om staten i så høj grad, som der er lagt op til i EP 81, er den rette til at forestå planlægning og styring.

Det er naturligvis umuligt at kommentere blot en brøkdel af EP 81, men hvis vi ser på konklusionen, altså det, der også er kaldt »regeringens energipolitiske handlingsprogram«, og tager det kapitel for kapitel, drejer det sig jo først om brændselsforsyningen. Hvis prognoser og hensigter holder, vil Danmark i sidste del af 1980'erne kunne hente ca. 30 pct. af sin energi i Nordsøen. Der er grund til at hilse med tilfredshed, at der kom en forhandlingsløsning mellem DUC og staten, men der er også grund til at advare dels mod en oliebeskatning, der kan få en form, der vil bremse efterforskning og udvinding, dels mod ambitiøse statsinitiativer via D.O.N.G., der efter den løbende debat at dømme har mere end rigeligt at se til. Tiden er ikke til statsligt imperiebyggeri.

Energiplan 81 fremhæver med rette den fleksibilitet, som elværkerne har udvist ved omstilling til 90 pct. kulanvendelse. Spredning af kulimporten af forsyningssikkerhedsmæssige og politiske grunde er der jo enighed om her i folketinget, og det er jo også indeholdt i kulforsyningsudvalgets kommissorium, men jeg må advare energiministeren, hvis bemærkningerne om lagerpolitik, nedbringelse af totalomkostninger osv. skal forstås sådan, at staten via kulforsyningsudvalget nu vil blande sig i elværkernes kommercielle dispositioner og i de markedsbestemte funktioner i det hele taget. Hvis det skulle være tilfældet, kunne man jo frygte, om jeg så må sige, et nyt kul-D.O.N.G., og det kan vist ikke tjene noget formål.

Behovet for fortsat spareindsats i alle sektorer vil der umiddelbart være lydhørhed for i befolkningen, så planens noget tekniske redegørelse på dette område må efter min opfattelse snarest omsættes til klare og forståelige opfordringer via det i øvrigt udmærket arbejdende energispareudvalg.

Når det gælder forsyningssystemerne, er det i lyset af den løbende og til tider hidsige debat rimeligt at fremhæve, at fjernvarme, herunder udnyttelse af kraftvarme og anden overskudsvarme, forventes udbygget fra de nuværende 42 pct. af landets totale opvarmningsbehov til godt 50 pct. Alene kraftvarme-

[Arne Christiansen]

forsyningen skal dække over 30 pct. i løbet af 1990'erne mod nu ca. 14 pct.

Når det udtrykkeligt fremhæves, at sådanne systemer forventes udbygget i samarbejde mellem de involverede parter med kommunerne som det centrale led, er der grund til at minde ministeren om, at netop nære afgørelser i slige sager er en væsentlig nøgle til bredt samarbejde om energipolitikken. Det gælder i lige så høj grad naturgasprojektet. Vi skal jo i denne debat ikke tage stilling hverken til udvidelse af eksporten eller af forsyningsnettet, men jeg går ud fra, at det beslutningsgrundlag, som bebudes i EP 81, vil tage skyldigt hensyn til såvel lokalinteresser som, når det gælder eksporten, også forsynings sikkerheden på lang sigt.

Det må heller ikke glemmes, at der skal være plads til andet end kollektive varmesystemer alene af den grund, at mange og først og fremmest i landdistrikterne vil være afskåret fra at udnytte rørført energi. Da der imidlertid eksisterer en stor reserve af installeret eleffekt, er det nærliggende at udvide anvendelsen af elvarme i de områder, hvor rørført energi ikke er til rådighed. Investeringerne vil være relativt små, og oliefortrængningseffekten vil være stor.

EP 81 prioriterer – og ministeren lægger også vægt på det i sin redegørelse – vedvarende energi højt og højere end tidligere. Men for nu ikke at bidrage til mytedannelse må det også være rigtigt at fremhæve, at det i 1995 stadig kun vil dreje sig om 3 pct. mod 4 pct. i »Dansk Energiredgørelse« fra 1976, og et resultat på 3 pct. vil kun kunne opnås ved en særlig indsats, det er udtrykkeligt understreget i planen. Jeg synes, det er nødvendigt at fremhæve dette, således at man ikke skaber falske forhåbninger på dette område.

I øvrigt mener jeg, at fordelingen på solvarmeanlæg, varmepumper og halm- og træfy, biogas, vindmøller ikke forekommer særlig godt underbygget med de tal, der er anført i energiplanen.

Tilskudsordningerne på dette område bør derfor nok underkastes en løbende revision.

Elforsyningen nyder jo en særlig placering i planen og også i ministerens redegørelse, idet kernekraften får sit eget afsnit. Dette afsnit er i sig selv klart nok, men det kan alligevel kun læses som endnu en udskydelse af afgørelsen, men da det fastslås, at resultatet af vurderingerne af deponering af kerne-

kraftaffald i den danske undergrund forventes at foreligge i sidste kvartal af dette år, vil jeg gerne endnu en gang i dag opfordre ministeren til allerede nu at forberede forslag til anlægslov, som efter vedtagelse her i tinget kan blive sendt ud til folkeafstemning, som det er besluttet.

Jeg ved godt, at ministeren vil henvise til aktuel overkapacitet, når det gælder elforsyningen, men jeg kan ikke rigtig se, hvordan ministeren på baggrund af egen overordnet målsætning, nemlig betalingsbalance, beskæftigelse, miljø og forsynings sikkerhed, kan se bort fra, hvad der også står i EP 81 i forbindelse med kernekraft, nemlig betydelige økonomiske gevinster, øget forsynings sikkerhed, miljømæssige fordele. Det er alt sammen knyttet til kernekraftværkerne.

Jeg vil gerne her tillade mig at henvise til energirådet, der jo ved formanden, Morten Lange, netop fremhæver såvel forsyningsmæssige som miljømæssige og prismæssige fordele ved kernekraften. I energirådets bemærkninger står der:

»Indpasning i planen for bestående værkers renovering peger på, at en kernekraftbeslutning bør træffes inden for kortere tid. Der er grund til især at bemærke, at samfundets tolerance over for det udvidede omfang af kulfyring må forventes at falde i de kommende år, og dermed at styrke argumentet for anvendelse af kernekraft som led i en flerstrengt elproduktion, en produktion, der efter 1990 må antages at være en af de væsentligste kraftkilder i flere af vore nabolande.«

Til slut beskæftiger EP 81 sig med forskning og udvikling. Jeg er igen enig med hensyn til overordnede mål, herunder størst muligt engagement af dansk industri, men det bør ikke føre til statslig deltagelse i sådanne aktiviteter, som det jo er sket, som ministeren er inde på i sin redegørelse. Sådanne indgreb kan efter min opfattelse kun skabe forskelsbehandling og konkurrenceforvriddning, og i denne forbindelse vil jeg tillade mig at se bort fra den begejstring, hvormed enkelte firmaer måske vil modtage en sådan støtte; det overordnede hensyn til erhvervslivet må her spille ind.

Jeg har til slut et spørgsmål til ministeren, idet jeg igen henviser til energirådets udtalelse. Deler ministeren rådets opfattelse af, at den række af nye energiafgifter, der udløstes

[Arne Christiansen]

af de to energikriser, bør tages op til overvejelse inden for de nærmeste år, efterhånden som nye forbrugsmønstre svarende til de højere energipriser har stabiliseret sig?

Til disse principielle synspunkter skal jeg føje, at venstre på ét punkt er ubetinget enig med regeringen, nemlig at Energiplan 81 ikke kan være noget statisk og endegyldigt, men til stadighed må underkastes ajourføring, og sidst, men ikke mindst, at den også nødvendiggør lokale energiplaner.

Jeg vil gerne takke ministeren for redegørelsen og for planen, som med de nødvendige forbehold og tilstrækkelig politisk kontrol efter min opfattelse kan blive et anvendeligt værktøj i beslutningsprocessen.

Kalnæs (SF):

Jeg vil gerne starte dér, hvor hr. Arne Christiansen sluttede, idet vi i SF mener, det er meget vigtigt, at man af og til standser op og bruger en hel del kræfter på virkelig at gennemarbejde nogle problemer, og vi synes, det er godt, at man har afsat en hel del kræfter til at udarbejde EP 81. Vi tror, den kan blive et udmærket, nyttigt værktøj i den kommende debat om dansk energipolitik. Når det er sagt, skal jeg også sige, at det ikke betyder, at vi accepterer alle de forudsætninger, som ligger til grund for EP 81, og vi accepterer heller ikke alle de konklusioner, som man drager i EP 81, eller som regeringen drager i sit handlingsprogram. Tværtimod er der en hel del ting, som vi ikke er enige i, men vi mener alligevel, at det er godt, at man har lavet en så grundig gennemarbejdning.

Jeg skal ikke prøve på at dække alle de aspekter af energipolitikken, som man er inde på i EP 81 og i redegørelsen, men holde mig til nogle af de vigtigste og nogle af de ting, som vi fra SFs side mener er kontroversielle.

Først vil jeg sige lidt om dansk olie og gas fra vores undergrund. Vi er fuldt ud tilfredse med den holdning, som energiministerens lægger for dagen i redegørelsen, hvor der blev sagt, at man vil sikre, at de arealer, der gives tilbage fra de nuværende koncessionshavere, skal have en så tilpas kompakt form, at de er gode til efterforskning og til indvinding. Det kan vi fuldt ud støtte.

Ligeledes må vi støtte energiministeren i, at der skal foreligge ordentlige efterforskningsprogrammer for de områder, som de nuværende bevillingshavere beholder. Vi synes, det er vigtigt at holde fast i det, og vi vil stærkt opfordre energiministeren til at holde fast, også selv om det medfører, at man må tage en voldgift om disse sager.

Når det drejer sig om fremtidige koncessioner, mener vi, det er vigtigt, at man i dem alle får et vist mål af statsdeltagelse. Vi kan fuldt ud tilslutte os, at staten er gået ind i olie- og gashandelen, og vi er meget positive over for den ekstra sikring af vores energiforsyning, som ligger i, at olie og gas fra den danske del af Nordsøen kommer til at spille en betydelig rolle i den danske energiforsyning.

Så vil jeg godt se lidt på den overordnede udvikling inden for energiområdet, som der er lagt op til med EP 81, og her mener vi fra SF, at der er lagt op til en fejludvikling. Der er lagt op til en betydelig stigning i energiforbruget i de næste 20 år, sådan at man i år 2000 regner med at bruge 20–25 pct. mere brændsel, end man gør i dag. Det mener vi er uacceptabelt, og vi mener heller ikke, der er noget, der tyder på, at det skulle gå sådan. Jeg ved ikke rigtig, hvad regeringen tager sit udgangspunkt i, for ser vi på udviklingen i dag, er der faldende energiforbrug i alle sektorer.

Når energiforbruget falder, er det ikke bare, fordi der er et faldende aktivitetsniveau – det er selvfølgelig medvirkende, og det er beklageligt – men det er i høj grad, fordi energien er blevet så dyr, at det faktisk kan betale sig at satse på energibesparelser. Det er faktisk forudsætningen for at bevare sin konkurrenceevne, at man, hvis man bruger ret meget energi, virkelig gør noget ved energidnyttelsen.

Fremtidsforbruget må ned efter vores mening, dels af hensyn til ressourcerne, dels af hensyn til miljøet. I EP 81 går man ud fra, at vi bruger omkring 30 mia kr. til energiimport i disse år, og at vi i år 2000 når op på en energiimport til et beløb på 50 mia kr., i faste priser vel at mærke. Så store tal burde få regeringen til at sige, at man virkelig må satse på energibesparelser og på vedvarende energi i stedet for at regne med stigninger i energiforbruget på 20–25 pct.

[Kølnæs]

Vi har i SF udarbejdet en energiplan, som netop satser på vedvarende energi og energibesparelser, og som sigter mod, at brændselsforbruget i år 2000 kun skal være 60 pct. af det, vi havde i 1979, det år, hvor vi havde størst energiforbrug i Danmark. Det behøver ikke at nedsætte levestandard eller livskvalitet, men man kan satse på besparelserne, på bedre udnyttelse og på vedvarende energi, og gør man det, mener vi altså, vi kan komme frem til faktisk kun at bruge det halve af det brændsel i år 2000, som man satser på med regeringens energiplan.

En sådan nedsættelse af brændselsforbruget er jo ikke i uoverensstemmelse med de rapporter, der ligger fra varmeplanudvalgets tredje delbetænkning, og det er heller ikke i uoverensstemmelse med de forskningsresultater, man har opnået rundt omkring på læreanstalter og universiteter.

Der er andre grunde end økonomien til at nedsætte brændselsforbruget, og det er miljøet. Det brændselsforbrug, der er lagt op til, giver jo en ganske alvorlig belastning af miljøet. 29 mill. t flyveaske forventer man der bliver produceret i de kommende 20 år plus 18 mill. t slagge og en hel del svovldioxyd og kvælstofoxyd. Hvad vil man gøre ved det? Ja, man vil genanvende en del af flyveasken, og man ved, at man kan genanvende halvdelen af den, hvis alle de projekter, man har i gang, lykkes; men den sidste halvdel aner man ikke hvor man skal gøre af. Kvælstofoxyd og svovldioxyd gør regnen sur, og det går ud over vore bygninger, biler og sågar også over mennesker og natur. Vi ved, at der sker meget store skader, som det koster gevaldigt meget at genoprette senere. Vi ved ikke, hvor store de skader er, men de erfaringer, vi netop drager i disse år med BT Kemi og Cheminova, viser os jo, at det er store summer, det kan komme til at dreje sig om, og de viser også, at en del af de skader, vi kan forårsage gennem for stort brændselsforbrug, kan være uoprettelige.

Det er derfor værd at tænke på det, som miljøministeren siger i sit bilag til EP 81 om miljø og energi. Heraf kan man læse, at brug af naturgas i Danmark er en af de virkelig store gevinster for miljøet. Det er faktisk sådan, at jo mere af naturgassen, man bruger til kombineret varme- og elproduktion, jo større miljøgevinster får man. Derfor må det være en af de ting, vi må gøre her i de kom-

mende år: bruge naturgassen fornuftigt i Danmark og prøve at nedbringe vores kulforbrug i stedet for fortsat at lade det stige. Derfor mener vi heller ikke, at der er brug for nye kulhavne, som der er lagt op til; vi mener, de eksisterende kulhavne udmærket kan klare det behov, vi får i de kommende år.

Derimod er der brug for at satse på den vedvarende energi – det siger miljøministeren også i sit bilag – og ikke mindst på de elproducerende vedvarende energianlæg.

Men da kan man så prøve at se på, hvad energiministeren foreslår om f.eks. vindmøller i sit handlingsprogram. Deri halveres antallet af vindmøller i forhold til det, som stod i regeringens varmeplanudvalgs tredje delbetænkning, hvorimod der sattes fuldt ud på varmepumper, og netop varmepumperne forurener specielt meget, så længe elproduktionen er baseret på kul og på svovlholdig olie. Det er da også noget, som miljøministeren gør opmærksom på.

Jeg forstår ikke, hvorfor regeringen ikke satser mere på vedvarende energi. Bilaget om vedvarende energi viser jo, at den har en god virkning på betalingsbalancen, og vi ved også, der er virkninger på arbejdspladser og på miljøforbedringer af de vedvarende energianlæg, ligesom der er eksportmuligheder.

Ved at satse på tilskud til vedvarende energi og påbud om isolering og gratis energikonsulenter kunne vi virkelig udnytte den energi, vi bruger, langt bedre og få flere i arbejde. Det ville være bedre end mange af de bureaukratiske ordninger, der lægges op til nu.

Den konklusion, man må drage af det handlingsprogram, der er lagt op til, er nok, at regeringen ikke virkelig vil satse på vedvarende energi, men i stedet for satser på stigende brændselsforbrug i de kommende år og på at bruge atomkraft sidst i 1990'erne; vi skal jo i gang med byggeri af atomkraftværker sidst i 1980'erne.

Der er mange fornuftige ting, synes vi fra SFs side, i det handlingsprogram, som regeringen lægger op til, men når vi ser på de grundlæggende holdninger og forventninger, er der også meget store forskelle, og de smukke ord, der står i handlingprogrammet, synes vi ikke kan dække over det, som tallene virkelig viser. Tallene viser faktisk, at de smukke ord mest er talemåder.

Maisted (FP):

Med hensyn til energiministerens redegørelse skulle man sådan set nok begynde bagfra, idet energiministeren fremhæver, at Danmark er et eksempel til efterfølgelse for resten, underforstået resten af verden, og man må jo lade energiministeren, at han sætter ikke sit lys under en skæppe.

I stedet for at tale om spådomme om fremtiden var det måske mere interessant at se, hvordan tingene reelt forholder sig.

I 1981 importerede Danmark 95 pct. af de energistoffer, samfundet havde behov for, så det, denne redegørelse omhandler, er jo, hvad man håber på at man ad centralistisk, socialistisk vej kan opnå, og da skal det være sagt med det samme, at selvfølgelig går fremskridtspartiet imod en sådan plan. Vi går ind for fri markedsdannelse og fri markedsmechanisme, som hele tiden har bevist sin styrke og har betydet, at forbrugeren får det billigst mulige produkt.

Når vi har opnået – som det bliver fremhævet – en særdeles stor besparelse på varmesektoren, skyldes det selvfølgelig de meget høje energipriser, og det skyldes ydermere den himmelflugt, som ministeren og den socialdemokratiske regering er årsag til ved at forhøje disse priser med godt en tredjedel på grund af skatter og afgifter. Det er simpelt hen den økonomiske nød hos befolkningen, der gør, at man foretager besparelser, og det, man har i overskud, prøver man selvfølgelig på at anvende fornuftigt, så man nedsætter den økonomiske byrde. Det er jo meget mærkeligt, at dér har regeringen ikke noget imod at anvende de frie markedsmechanismer og få folk til at isolere i udstrakt grad for at få lempet den økonomiske byrde.

Men den positive del af det, der er foretaget i det danske samfund, har regeringen ikke haft nogen indflydelse på. Det er elværkernes import af kul, idet de har omstillet deres forbrug fra olie til kul. Tværtimod har vi oplevet gang på gang, at denne socialdemokratiske regering gør alt for at sabotere dette arbejde. Det har den gjort ved at udsende bandbuller mod regeringen i Sydafrika, hvorfra vi har en stor import af kul, og sidst har udenrigsministeren endog forbudt tre sydafrikanske tennisspillere at deltage i en tennisturnering i Danmark.

På den anden side må han acceptere det forhold, at vores import af kul fra Sydafrika er stærkt stigende, fordi hans røde venner i Polen ikke har været i stand til at levere det, man havde forventet. Det vil altså sige, at det positive, vi endnu har set med hensyn til energipolitikken, er foretaget af befolkningen og af elværkerne.

Så omhandler redegørelsen også varmeplanlægningen, og her ved vi jo alle sammen, at energiministeren er kommet noget i vanskeligheder, fordi hans tanker ikke helt stemmer overens med de kommunale selskabers og dansk industris tanker om, hvordan man skal udnytte f.eks. naturgassen. Der er kommuner, der hellere vil have kraftvarme, fordi de finder, det er billigere, og der er virksomheder, der siger, at deres køb af gas er afhængigt af omkostningsbestemte priser. Det er oplagt, at ministeren forsøger sig med en form for studehandel ved at sige til en del af industrien: nu kan I få billig gas. Og på den anden side skal vi have gennemført en strammere styring af hensyn til D.O.N.G. og de lokale selskaber, for at de kan sælge deres naturgas.

Der er også et afsnit om olien, og den måde, man har ført revolverpolitik på over for A. P. Møller i forbindelse med koncessionerne, begrundet overhovedet ikke, at det danske samfund ikke skulle være i stand til at få en økonomisk gevinst gennem den olie, der bliver taget op. Det er simpelt hen et skatte-teknisk spørgsmål, og da har næsten samtlige partier jo sagt, at de var interesseret i at lave en fornuftig skattemæssig ordning; det har endog A. P. Møller og DUC tilsluttet sig, så der skulle ikke have været noget grundlag for at gennemføre en ændring af indgåede aftaler, lave tillidsbrud og omgå et begreb som ordholdenhed, som jo normalt er kendetegnet for et sundt virke i dansk erhvervsliv.

Alle disse ting har den socialdemokratiske regering tilsidesat for at opnå tvivlsomme fordele, for først om mange år kan vi bedømme, hvordan det går for det danske samfund, når den socialdemokratiske regerings ideer om indgåelse af nye koncessioner slår igennem. Det kan jo være, at verdensmarkedet og de faldende oliepriser vil stille sig alvorligt i vejen for denne socialdemokratiske tankegang.

Der er klart nok et kapitel om naturgasen, og da er det ejendommeligt at se, at det

[Maisted]

statslige selskab, som endnu ikke er kommet i gang, må konstatere, at hvis det ikke får en stærkere socialistisk styring af sit program, vil dets virksomhed betyde et tab for det danske samfund. Det danske samfund og dermed energiministeren er som bekendt eneaktionær i dette firma.

Men på trods af disse kendsgerninger vil regeringen og ministeren gerne fortælle befolkningen, at der her er tale om samfundsøkonomiske gevinster.

Det er en ejendommelig betragtning, at hver gang en eller anden form for virksomhed giver underskud, så kommer disse socialister styrtende og fortæller befolkningen: ja men det har samfundsøkonomiske gevinster, det er en fordel for det danske samfund. Det er lidt vanskeligt at forstå en sådan argumentation, og jeg er sådan set enig med skatteministeren, når han siger, at det er det mest utrolige, universitetsuddannede økonomer kan prøve at bilde befolkningen ind. Han gav netop forleden i TV et glimrende eksempel på, hvordan det går, når disse universitetsuddannede økonomer prøver at bilde befolkningen ind, at der er noget, der hedder samfundsøkonomiske gevinster, når det ellers er en underskudsforretning.

Han fortalte den undrende befolkning, at en virksomhed i Fredericia, som var i 3 etager, var gammeldags og urentabel i produktion, havde en samfundsøkonomisk gevinst fremfor det, der skete, at produktionen blev flyttet over til andre moderne virksomheder i ét plan, hvor man kunne udvide sin produktion, beskæftige knap så mange mennesker som den virksomhed, man var nødt til at lukke, men dog bevare en eksport og en produktion og have en virksomhed, der gav overskud.

Det er altså socialisternes opfattelse, at man burde have bevaret denne virksomhed i 3 etager, som ikke kan flades ud til en etplansvirksomhed, med gamle maskiner og med en umoderne produktion, der giver et pibende underskud, af hensyn til samfundet. Selvfølgelig ville de 300 mennesker, der er beskæftiget dér, hellere end gerne have, at man lavede noget sådant, men det ville jo bare betyde, at overskudsgivende virksomheder skulle betale det underskud, som denne virksomhed gav, for at man kunne holde den i gang. Det er på den måde, man har en

samfundsøkonomisk gevinst, og det er selvfølgelig det rene sludder.

Med hensyn til kernekraft vil man altså ikke være med. Man siger, at man ikke har de sikkerhedsmæssige foranstaltninger i orden. Her er det interessant at læse energirådets bemærkninger. Det siger, at det ikke har modtaget oplysninger om, hvad det er for sikkerhedsmæssige problemer. Energirådets ekspert på området, professor Ølgaard, siger: det har ikke i energirådet været muligt at få oplyst, hvilke problemer det drejer sig om.

Med hensyn til udvidelsen af gasprojektet siger energirådet, at på grund af gassektorens relativt stive planlægningsforhold må udvidelse af gasforsyningsnettet overvejes med særlig omhu. Det er jo en smuk måde at sige på: hold fingrene væk! Dette, der giver underskud for øjeblikket, bliver ikke mere rentabelt af, at I farer på med en udvidelse. Og det kan man også sige sig selv, at når det ikke er rentabelt i det eksisterende net, bliver det det næppe, fordi man udvider dette net.

Alt i alt må man sige, at denne redegørelse, der er et forsøg på at spå om socialistisk udvikling inden for energisektoren, bekræfter det, fremskridtspartiet hele tiden har sagt, at det bliver en økonomisk katastrofe for det danske samfund, hvis de får lov at gennemføre dette.

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg vil begynde med med tilfredshed at fastslå, at det nu synes at være slut med al lavvæksttagitation. Der var nogle år, hvor det var umuligt at få en fornuftig debat om energi, fordi sværmere fik lov at fylde os alle sammen med lavvækstsamfund og alle de vidunderlige tilstande, det skulle føre til ved at føre os alle tilbage til noget i retning af stenaldertilværelsen. Det blev understreget med en omfattende kampagne, og med fremtrædende kulturpersonligheder, med en hel masse nymodens sanggrupper, med beatorkestre osv. og først og fremmest med en halv snes medarbejdere ved Danmarks Radio i spidsen gik denne brandnaive tankegang sin sejrsgang. Der er heldigvis ikke mange spor af det tilbage i det materiale, vi får forelagt nu, og det skal ministeren da i hvert fald have ros for.

Der er noget om at forsøge med alternative muligheder, og det hilser vi med glæde, så

[Erhard Jakobsen]

længe den debat ikke skal bruges til at forsinke anlæg af atomkraftværker. Vi mener, at Danmark har mange muligheder for at pege på alternative ting. Jeg har ladet mig belære af en dame i en boghandlerbutik, der engang sagde: sagde De cand. polit. eller cand. polyt., for man bruger begge dele? Jeg ved, at man bruger begge dele, men jeg ved også, at som cand. polit. skal man nok lade være med at gå for dybt ind i disse tekniske ting. Jeg har imidlertid en vis ulykkelig kærlighed til det, og jeg kan ikke nægte, at jeg synes, mange af de ting, man tumler med, lyder spændende. I hvert fald vil CD støtte, hvor vi kan gøre det, men stadig væk under den forudsætning, at det ikke er noget, der skal forsinke atomkraft. Det kommer jeg tilbage til afslutningsvis.

Med hensyn til olien kan jeg kun sige, at regeringen må regne med, at CD fastholder det synspunkt, vi hele tiden har haft i debatten med DUC. Vi ønsker, at der skal tages rimeligt hensyn til, at store, gamle danske firmaer her viste en forudseenhed og en dristighed, som bør belønnes, som ikke bør glemmes, og som man skal tage hensyn til, når man planlægger for fremtiden, også når man planlægger en skattepolitik.

Jeg synes, det lyder fuldstændig rimeligt, når man forlanger sikkerhed for, at de udgifter, man har afholdt på et tidspunkt, hvor det ikke var moderne at gøre sådan noget, ikke giver nogen form for tab, og jeg må bede om, at regeringen ikke lader sig lede alt for langt af forældede dogmer om kapitalisme, klassekamp og alle disse ting, som hører det forrige århundrede til.

Med hensyn til kulforbruget synes jeg, der er grund til at rose elselskaberne, også fordi de meget sjældent bliver rost, de bliver næsten altid skældt ud. Jeg vil sige, at jeg synes, det er vældig dygtigt gjort af elselskaberne, at de har været i stand til at foretage en omlægning, som vel næppe mange har kunnet gøre dem efter. Hvad jeg navnlig vil rose dem for, er, at de har vendt det døve øre til alle regeringens og andres anmodninger om at lave om på kulimporten. Jeg synes, det er glædeligt, at elværkerne helt har set bort fra regeringens dobbeltmoraliske holdning til Sydafrika. Jeg synes, det er synd for idrætten, men samfundsmæssigt set – og vi skal jo anlægge en samfundsmæssig betragtning – er det vel nok heldigere, at regeringen lader det

gå ud over idrætten, at man er sur på Sydafrika, end at den lader det gå ud over kulforbruget. Ud fra en samfundsmæssigt relevant betragtning må det nok siges at være heldigt. Derimod må jeg nok sige, at det er lige så meningsløst som så meget andet, regeringen har foretaget sig.

Men jeg håber, at VS stadig væk vil komme med nogle forespørgsler her i folketinget, der kan give regeringen lejlighed til at fastslå, sådan at elværkerne ved det, at det stadig væk gælder om at importere så meget kul fra Sydafrika som muligt, for vi kan nemlig ikke få det andre steder, og så falder alle de ideologiske betænkeligheder naturligvis pladask til jorden, hvilket man må hilse med tilfredshed.

Men der er én betænkelighed vedrørende dette med kul. Den har været fremhævet fra SFs side, og vi må alle sammen nære betænkelighed ved hele den situation, der opstår, ikke bare for Danmark, men for hele verdensrummet i og for sig, hvis denne udvikling tager fart. Jeg har set, at man netop i det materiale, vi har fået, peger på den konflikt, der bliver. Man kan nok gøre noget ved det, men det bliver så dyrt, at kul da ikke længere er så anvendelig, som det har været, og jeg kan kun sige, at også det peger på atomkraft som ganske simpelt noget uundgåeligt.

Om fru Annelise Gotfredsens betænkeligheder kan jeg kun sige, at dem deler CD stort set punkt for punkt. Også vi ønsker gerne spørgsmålet om spildvarme fra Asnæsværket dybtgående undersøgt. Vi kan ikke bedømme, hvilke muligheder der ligger, men der er sagt meget i den forbindelse, som, når man bor inden for det område, lyder fornuftigt, og vi må bede om, som fru Annelise Gotfredsen gjorde det, at det får en langt mere dybtgående behandling, end det har fået indtil nu.

Også vi ønsker, at man skal undersøge muligheden for at begrænse gasanlæggene i stedet for at udvide dem. Også vi ønsker undersøgt mulighederne for og fordelene ved eksport. Når man bedømmer det valutamæssigt, må det være lige så godt at kunne sælge til en fordelagtig pris som at spare valuta ved at bruge det selv. Så ønsker også vi, som både konservative og venstre har gjort det, at understrege kommunernes frie stilling. Det er for os noget helt, helt væsentligt. Der må under ingen omstændigheder anvendes nogen

[Erhard Jakobsen]

form for vold – det er jo moderne at drage den ind i debatten – over for kommunerne. Det vil CD på det kraftigste vende sig imod.

Må jeg så til sidst sige, at vi er meget foruroliget over den vending, diskussionen om atomkraft har taget. Jeg må indrømme, at det var chokerende at læse i Frøderiksborg Amts Avis – jeg tror, det var i forgårs – at man anbefaler, at man lader være med at presse på, fordi vi kan risikere, at det så ikke bliver til noget på grund af folkeafstemning osv. Guderne skal vide, at jeg fatter heller ikke, at nogen partier kan finde på at sige, at vi skal have folkeafstemning om atomkraften her i landet. Jeg mener, at en folkeafstemning i den forbindelse er fuldstændig meningsløs, og jeg mener faktisk, den er imod grundlovens mening. Det har aldrig været grundlovens mening, at når der er et svært spørgsmål, skal vi, i stedet for at vi, der er valgt til det, tager stilling til det, bede folk, der ikke har haft tid til at tage stilling til det, om at klare det svære spørgsmål for os. Det er meningsløst.

All right, det har nogle partier altså fået lavet, men lad os da så gå til værket, lad os få det gjort. Jeg mener, det er beklageligt, at siden 1970 har skiftende regeringer hæmmet bestræbelserne for at få et atomkraftværk i stedet for at skubbe på, i stedet for at fremme det. Jeg vil mene, at der er mange udmærkede firkløverbestræbelser i gang blandt nogle partier, og jeg mener, at vi skal tage dette op som en hjertesag og sætte en modagitation i gang for at forberede den folkeafstemning, som jo må komme. Vi skal både presse på for at få den og også forberede en modoffensiv over for den skrækkampagne, der også i høj grad med Danmarks Radios medvirken er ført her i landet i årevis. Det er nemlig sådan, at man diskuterer ikke med hensyn til fornuft. Nej, man diskuterer for at skræmme folk, og det ville være meget nemmere at give folk nogle fornuftsmæssige argumenter end at fjerne en frygt, som er fremkaldt gennem opførelse af skuespil og fremstilling af film og billedmateriale, der ofte viser atombombeekspllosioner osv. Al den slags er det vanskeligt at gendrive.

Jeg kan ikke se nogen som helst fornuft i, at vi skulle frygte nogle anlæg, som man har haft i 30 år rundt omkring i andre lande, uden at der har været uheld, som på nogen måde er skræmmende. Jeg må indrømme, at

der gik 20 år, før det gik op for mig, i hvor stor fare jeg egentlig svævede, dér hvor jeg bor. Jeg bor nemlig inden for et område, som, hvis der sker noget på Risø – og dér har vi haft atomkraftanlæg i årevis – skal ryddes. Jeg bor i en afstand af 25 km fra Risø. Det gik først op for mig for 20 år siden, efter at jeg havde været borgmester i 16 år, at jeg faktisk var med til at administrere et område, der lå inden for farezonen. Det giver mig et godt bevis for, at sund fornuft taler for, at det er agitation og skræmmekampagne, alt det der er sagt om faren ved atomkraft.

Det er på tide, at vi andre tager til genmæle og forbereder den folkeafstemning, som vi så må se at få fremskyndet for at få fart i disse ting, for der står store ting på spil for Danmark i den sag.

Lone Dybkjær (RV):

Det sidste kan man jo nok være enig med hr. Erhard Jakobsen i. Jeg vil da i øvrigt sige, at hvis jeg boede i Gladsaxe, ville jeg måske være mere koncentreret om Barsebäck end om Risø, men det skal jeg i øvrigt ikke komme nærmere ind på her.

Jeg skal derimod sige, at det er med nogen forundring, jeg læste energiministerens redegørelse. Det slås i starten fast, at der er tale om en energipolitisk redegørelse på grundlag af Energiplan 81. Det slås endvidere fast, at det er regeringens mål med udgangspunkt i handlingsprogrammet, som er indeholdt i EP 81, at videreføre EP 81 i en rullende planlægning. Men så er resten af redegørelsen i øvrigt løst og fast om tidligere, nuværende og kommende problemer samt nogle halvfor-nærmede antydninger af, at det ikke bliver morsomt for borgerne, hvis regeringen alias energiministeren ikke får sin vilje f. eks. med hensyn til udvidelsen af naturgasnettet, og at der er tale om direkte benspænd fra andre partiers side over for berettigede ønsker om at skaffe den nødvendige uddannelse til dansk arbejdskraft i forbindelse med naturgasprojektet.

Vi har fået energiministerens redegørelse, men vi har valgt at bruge EP 81 som udgangspunkt, for vi finder det vigtigt at få den diskuteret og få diskuteret den holdning, der ligger til grund for EP 81, og de konklusioner, der drages af den. Vi har valgt, kan man

[Lone Dybkjær]

sige, at betragte denne debat som en slags indledning til sæsonens energidebatter. Man kan altså ikke tage det, at vi ikke tager afstand fra enkeltheder i energiministerens redegørelse eller i energiplanen, som udtryk for, at vi er enige.

Det er ikke muligt at gå ind på energiplanen i dens helhed, og jeg skal derfor koncentrere mig om to ting, nemlig målsætningen for EP 81 og midlerne til at gennemføre målsætningen.

Regeringens målsætning, som stort set er lig med EP 81's målsætning, fremgår klart af side 150, hvor der står:

»Hovedmålsætningerne for dansk energipolitik er at skaffe Danmark billigst mulig og forsyningssikker energi . . .« – altså så meget energi, som vi har brug for, når vi har brug for det, og så selvfølgelig så billigt som muligt.

Denne vækstfilosofi præger i øvrigt EP 81 hele vejen igennem. Tydeligst kommer den vel til orde på side 85, hvor der står om nybyggeriet:

»Herefter vil forbruget atter stige som følge af nybyggeriet og en tilbagevenden til normale vaner.«

Udtrykket »normale vaner« er fantastisk, for hvad er normale vaner egentlig? Er det dem, vi har i dag? Er det dem, vi havde i 1970'erne? Eller hvad er det for nogle? Det er for at foregøgle os alle sammen, at vi kan vende tilbage til gamle tider, da vi kørte på højeste blus. Det er falsk, det kan vi ikke. Vi ved udmærket godt, at vi kun løser vores problemer ved at ændre vaner, livsmønstre og holdninger, ved at skabe en eller anden ny form for solidaritet indenlands og udenlands. Vi løser ingen problemer blot ved at gaffe til os, sådan som vi hidtil har gjort. Vi skal i morgen have en debat om ungdomsligheden, og det viser også, at hvis vi bare fortsætter ad de vante spor, løser vi ikke den slags problemer.

Efter det radikale venstres opfattelse bør målsætningen derfor være noget i denne retning: af hensyn til den økologiske balance, af hensyn til vores efterkommere, af hensyn til en mere rimelig og retfærdig fordeling af ressourcerne i verden, af hensyn til vores forsyningssikkerhed bør Danmark stræbe efter en så stor anvendelse af vedvarende energikilder som muligt. De nødvendige energikilder, der skal til, må anvendes sådan, at vi

sikrer mindst muligt spild, og sådan, at vi tager hensyn til naturen.

EP 81 og regeringens vækstfilosofi præger naturligvis også det næste punkt, jeg skal komme ind på, nemlig midlerne til at føre denne målsætning ud i livet, planlægningen.

Højteknologi, styring, dirigering, administration, om nødvendigt tvang, må til for at få systemet til at fungere.

Det radikale venstre er enig i, at det er nødvendigt med en overordnet planlægning på energiområdet. Vi finder også, at det er godt, at EP 81 er kommet, så vi har et udgangspunkt for vore diskussioner. Vi er også enige med regeringen i, at det er nødvendigt med rullende planlægning, men det var altså ikke vores tanke, at denne rullende planlægning, denne overordnede planlægning, også skulle være rullende i den forstand, at den skulle rulles hen over hovederne på folk. Tværtimod var det hensigten, at man med denne planlægning som udgangspunkt skulle kunne drage flere ind i beslutningerne, få flere til at forstå problemerne og få flere til at være med til at løse dem. Det var ikke meningen, at planlægningen skulle ensrette, modarbejde alternativer, modarbejde mangfoldighed, tværtimod.

Tanken var med andre ord ikke at man skulle muskle sig igennem med sine forslag. Jeg vil godt advare energiministeren sådan lidt pænt og sige, at han med sin fremfærd ikke altid gavner energisagen.

Vi skal have en energiplanlægning, som skal være overordnet og til gavn for samfundet som helhed, men som samtidig skal kalde på flest mulig medvirken. Det betyder altså også, at energiministeren må have en fremfærd, som ikke skaber unødvendige konfrontationer, hverken i folketinget eller i befolkningen.

Kan det ikke lykkes, bliver det nødvendigt at give energiministeren mindre spillerum, end han har i dag, hvilket andre partier åbenbart også synes på vej til, jfr. de forslag, vi skal diskutere senere på dagen.

Den rullende planlægning må altså ikke bruges til at trække beslutninger ned over hovedet på folk, men den bør heller ikke anvendes til at udskyde beslutninger, selv om de er ubehagelige for en regering.

Efter det radikale venstres opfattelse bør beslutningen om kernekraft træffes så hurtigt som muligt. Vi mener, konklusionen klart

[Lone Dybkjær]

skal være et nej, og vi mener, man bør drage konsekvenserne af den beslutning og få omprioriteret de ressourcer, der står til rådighed på energiområdet.

De holdninger, jeg her har redegjort for med hensyn til mål og midler, danner selvfølgelig grundlag for vores holdning til de konkrete spørgsmål, vi står over for, hvad enten det drejer sig om planlægning eller om, hvilke kilder der skal anvendes. En del af dem kommer til diskussion senere i dag og andre ved en anden lejlighed; jeg skal derfor ikke gå ind på dem. Blot en enkelt bemærkning.

Når vi skal have diskussionen om naturgas, er det vigtigt, at vi ikke får lagt naturgassen for had; det er ikke det, vi har villet opnå med en diskussion om dette punkt. Jeg mener også, det er vigtigt, at vi får underordnet Nordsøen under den danske energipolitik, og vi vil også støtte regeringens bestræbelser på, at det sker.

Jeg skal bruge min sidste tid til nogle bemærkninger om den vedvarende energi som konsekvens af den målsætning, vi mener der bør være for energipolitikken. Den har ikke fået særlig stor plads i energiministerens redegørelse, dog noget større i EP 81.

Det radikale venstre sagde allerede inden valget – og vi vil stå fast ved det efter valget også – at det er vigtigt, at der nu kommer en helt anden indsats på dette område, end der hidtil har været.

Det er nu og i de kommende år, gennembruddene og nyudviklingen på området skal ske, og vi finder, at området i dag har alt for ringe en placering i forhold til de andre energikilder. Da vi skulle anvende kul, satte vi hundreder af millioner af til omstilling fra olie til kul. Da vi skulle udvinde olie af Nordsøen, var det milliardinvesteringer, og der var megen debat om at få Nordsøen underlagt dansk energipolitik. Stor investering i statslig olie og naturgas. Naturgasnettet – atter milliarder. For slet ikke at tale om de millioner eller mere, der er anvendt på atomkraft, som vi endnu ikke har truffet beslutning om.

Tæller man sammen, kan man komme til nogle hundrede millioner på den vedvarende energis område, mens der på alle de andre områder er tale om milliardinvesteringer.

Jeg er derfor enig med hr. Arne Christiansen, der fremhæver, at en særlig indsats er

nødvendig. Denne særlige indsats er faktisk sket på alle de andre områder, ellers havde vi ikke været, hvor vi var, hverken når det drejede sig om anvendelse af kul, eller når det drejede sig om forberedelse til atomkraft, eller når det drejede sig om naturgas, eller når det drejede sig om olieindvinding.

Det er milliardinvesteringer, der skal til på energiområdet; det kan vi lige så godt erkende.

Jeg vil trække et andet punkt frem end spørgsmålet om den vedvarende energi i forhold til vores forsyningsikkerhed; jeg mener, at den vedvarende energi er en effektiv måde at styrke det decentrale samfund på, som vi taler så meget om.

Vi kan prøve at trække en parallel til landbruget. Der er ikke ret mange i folketinget, der er i tvivl om, at landbruget skal støttes. Hvorfor? Ja, det er selvfølgelig, fordi det er et eksporterhverv, men da også, fordi vi mener, at landbruget og dets struktur, dets bedrifter i den nuværende størrelse, er en vigtig kulturel og samfundsmæssig faktor. Det kan da godt være, at man ved at lægge landbruget om, køre det ved hjælp af store koncerner, kunne spare arbejdskraft i landbruget, men vi er enige om, at det ikke er den vej, vi skal gå. Vi vil i princippet bevare selvejet i landbruget. De fleste af os tror måske også mere på rentabiliteten her end på rentabiliteten i det store landbrug.

Det er den samme filosofi, der skal anvendes, når det drejer sig om energien. Det er ikke den højteknologiske, effektive energi, der skaber mulighed for vækst i småsamfundene. Det er andre energiformer som vedvarende energi, der gør det. En af konsekvenserne af dette er, at vi ikke kan støtte regeringens tanker om regionalisering af tilskuddene. Vi mener, det er nødvendigt, at der stadig foregår meget brede, omfattende initiativer rundt omkring i landet. Derved kommer der flere ideer på bordet, mere ny udvikling.

Konklusionen af indlægget er, at det radikale venstre gerne går ind for en konstruktiv dialog om de energiproblemer, vi står over for. Vi medvirker gerne til løsningerne, men vi siger nej til diktater.

Waldorff (VS):

[Waldorff]

Først vil jeg på opfordring af hr. Erhard Jakobsen rejse en forespørgsel til energiministeren om, hvordan det går med omlægningen af kulforsyningen. For sådan som jeg har forstået det, har energiministeren talt meget alvorligt til elværkerne og givet dem en opgang, i hvert fald i egen forståelse. Jeg ville gerne høre, om elværkerne også har forstået det sådan, og om de faktisk gør noget ved det. Altså: hvad sker der på det område? Det synes jeg er ret vigtigt.

Vi har ikke lang tid, så det bliver helt generelt om energiplanlægning. En forudsætning for, at man kan lave sådan noget, er, at man har en målsætning. Det siger regeringen også den har. Det er sådan noget med billigst mulig energi og størst mulig forsyningssikkerhed og mest mulig begrænsning og måske mest muligt hensyn til miljøbeskyttelse og sådan noget.

Så kan man diskutere, om det er et mål eller det ikke snarere er, at man stiller nogle forbehold op over for en situation, som er forværret på energiområdet. For hvis man virkelig ville sætte sig et mål, kunne man f. eks. sige: vi vil have en energiforsyning, som sikrer os uafhængighed af politisk pression, som sikrer os brug af energiressourcerne, som betyder, at kloden kan overleve og de næste generationer har noget at bruge af, og som sikrer befolkningen kontrol med energiforsyningen.

Man kan også formulere det kort og sige: vi ønsker fuld udbygning af den vedvarende energi om 50-60 år. Så kunne man derudfra sige: hvad er det så, vi skal gøre for at opnå det mål? Hvilke energisystemer er det så, vi ønsker at satse på? Og så starte dér. Det gør Energiplan 81 ikke, og desværre tager den ikke engang rigtig sit eget mål alvorligt. I stedet for har den som grundlag for hele dette meget store arbejde – det vil jeg da godt anerkende –: kan vi opstille en prognose for forbruget? Hvordan udvikler tingene sig? Hvordan går det? Så tager man budgetdepartementets fremskrivning af den økonomiske udvikling – den er der ikke rigtig nogen der tror på alligevel – og så siger man: vi laver to andre modeller, én, der giver lidt mindre økonomisk vækst, og én, der giver lidt mere. Og så laver vi det på det grundlag.

Det betyder, at man ligesom tager udviklingen for givet, og så kan man rette lidt på den hen ad vejen. Det er faktisk et stort pro-

blem, og det er spørgsmålet, om det egentlig kan kaldes planlægning.

Det, man kunne gøre – for at tage et eksempel – er, at man kunne sige: hvilken vækst ønsker vi i elforbruget? Hvad ønsker vi med elsektoren? Det er en bestemt type energi, meget højt kvalificeret energi. Hvor meget af den vil vi have? Og så kunne man sige: så er det det, vi skal gøre – i stedet for at gøre som Energiplan 81, der siger: hvis nu alt det her kommer til at passe, så giver det ca. 2 pct. om året, og så behøver vi først installere ny kapacitet i 1990. Det er en helt bagvendt måde at gøre det på.

På den baggrund er det ikke så forbavsende, at energiplanen har ret store svagheder. For det første er styringsmidlerne utrolig svage. Man satser altovervejende på de kendte, store forsyningssystemer og har tilsvarende en meget svag udbygning af den vedvarende energi. Man har langtfra den optimale udnyttelse af Nordsøressourcerne. Endelig holder man selvfølgelig døren åben for a-kraft eller planlægger måske i virkeligheden ud fra a-kraft.

Det skal blive ret kort om de enkelte punkter. Men jeg vil sige om styringsmidlerne, at man er utrolig svag i de perspektiver, man ridser op, og i de nødvendigheder, man ridser op. Det, energiplanen burde gøre, var, at den sagde: hvis man ikke får en meget kraftig styring af energiforbruget og energiproduktionen, vil det få utrolig store omkostninger økonomisk på mange andre områder i samfundet.

Derfor er det nødvendigt at satse på styring, og det er nødvendigt at gøre det nu. Men jeg vil godt tage et enkelt eksempel. En af de meget perspektivrige ting, socialdemokratiet er kommet med, var det oprindelige forslag til det, der senere blev til bestemmelserne om varmesyn, med krav om efterisolering af alle boliger inden 1990 eller 1995. Det var noget, som på lidt lang sigt ikke kostede folk en smule overhovedet, for man vandt jo udgifterne ind i form af energibesparelser ved denne isolering. Alligevel endte det med et kompromis: reglerne om varmesyn. Jeg ved ikke, om det var en indrømmelse til de radikale, men i hvert tilfælde må selv de radikale indrømme i dag: den lov virker overhovedet ikke. Der er langtfra blevet gennemført de isoleringsarbejder, som man havde forestillet sig med varmesynet.

[Waldorff]

Det er for mig at se et godt eksempel på, at man ikke kan bygge en energipolitik, som jo må gribe meget ind, på lokkemad og tilskudsordninger. Man kan give tilskud til forskellige ting, vedvarende energi og sådan noget, men man kan ikke bygge energipolitikken på den slags ting. Og det er nødvendigt, at man ser det.

Jeg vil lige nævne et eksempel på vanvittig tilskudspolitik. Det er på side 14-15 i energiplanen, hvor der står, at man har brugt temmelig mange midler på tilskud til procesenergi. Når man så tæller sammen, hvad der er investeret, og hvad der er sparet, så viser det sig, at der er tale om investeringer, som betaler sig selv på bare 3 år. Det er fuldstændig vanvittigt at bruge offentlige midler på investeringer, som har en tilbagebetalingstid på 3 år. Det er fuldstændig uacceptabelt.

Diskussionen om central styring over for kommunal styring vil jeg lade ligge nu. Den får vi senere på dagen. Jeg vil tage et par problemer op omkring de store forsyningsssystemer, som man sætter så meget på.

Det er klart, at der må være en central styring af elsektoren. Vi er også enige i regeringens gripen ind over for elværkernes umådeholdne satsen på udbygning af elkapaciteten, men man løber ind i nogle problemer. Hvordan kan man stoppe for opbygningen af elværker samtidig med, at man i hvert tilfælde formelt overlader det til kommunerne og siger: i jeres varmeplanlægning kan I også sats på decentrale kraftvarmeværker? Det er i og for sig ikke, fordi jeg har noget specielt at skælde ud over i denne sammenhæng, men hvis de problemer skal løses, er det nødvendigt, at man kommer meget længere med planlægningen. Hvordan ønsker vi udbygningen af elkapaciteten? Hvordan ønsker vi at forholde os til de eksisterende værker? Hvordan undgår vi de kolossale fejlinvesteringer, som er lavet, f.eks. i form af Asnæsværket? Sådan nogle ting er meget vigtige at få diskuteret, og jeg synes i høj grad, at der i Energiplan 81, men selvfølgelig især i redegørelsen, som er så kortfattet, mangler holdning til, hvordan man ønsker at elforsyningen skal styres, og hvordan det kan passes sammen med den lokale varmeplanlægning, og altså også det, som for mig at se må være en krumtap i energiplanlægningen: decentrale energiforsyningselskaber, som har kontrol

såvel over elsektoren som over varmesektoren.

Med hensyn til naturgassystemet vil jeg sige, at de vanskeligheder, man er løbet ind i, selvfølgelig var til at forudse, og vi forudså dem, som vi nogle gange gør. Da vi diskuterede gaskontrakten, sagde vi lige præcis, at dette ville betyde nogle problemer med den gaspris, som er fastsat af hensyn til A. P. Møller, og med den leveringsprofil først og fremmest, som er fastsat ud fra et kompromis og med meget stor hensyntagen til A. P. Møller, og ikke ud fra, hvordan vi kunne tænke os at gassen kunne bruges i opbygningen af den danske energiforsyning. Det ville selvfølgelig give en helt anden leveringsprofil, hvis det var det, man skulle gå ud fra.

Vi synes på mange måder, at gasprojektet er for ringe, og mener, at gassen kunne bruges anderledes. F. eks. er det forkert, at man laver den skarpe områdeafgrænsning. Vi mener, man burde sats på en langt bredere opbygning af fjernvarme, men også på brug af gas og med tilkobling af vedvarende energi. Det er klart, at det giver nogle meget store anlægsinvesteringer i forhold til nogle af de andre løsninger, man vælger, især naturgasprojektet, men det er langsigtede investeringer, som faktisk kan lade sig gøre, fordi arbejdskraften er en af de store udgifter og der med den store arbejdsløshed er mulighed for med ret små samfundsøkonomiske omkostninger at få opbygget det energisystem, som skal bruges i næste årtusind. Det er faktisk det, man skal tænke på, i stedet for at se på, hvad der i de nærmeste år er lidt dyrere eller lidt billigere. Det er den form for tænkning, der er brug for.

Netop fordi vi har den holdning, er vi interesserede i at få naturgasprojektet bredt ud. Vi er også interesserede ud fra den synsvinkel - ikke ud fra D.O.N.G.s forrentning og sådan noget - i at få gassen ført videre op i Midt- og Nordjylland, og vi vil ikke deltage i det forsøg på at sabotere naturgasprojektet, som de borgerlige er i gang med.

Den vedvarende energi er der blevet sagt noget om, og det er ikke meget, jeg kan nå at tilføje her, men jeg vil sige: også her er det en gal måde, man er gået frem på. Man tager prognoserne og siger: hvor meget skal vi bruge, hvor meget kan vi sikre os med de kendte metoder? I toppen fylder man så den vedvarende energi ind. Når man bruger den frem-

[Waldorff]

gangsmåde, så får den vedvarende energi en forholdsvis svag placering.

Vi mener, det er nødvendigt at ændre selve forsyningsstrukturen. Det vil give langt, langt større muligheder for at indpasse den vedvarende energi på den måde, som netop er nødvendig ud fra den forudsætning, at den vedvarende energi på meget lang sigt er den energiform, vi skal satse på.

Steffensen (KrF):

Energiministerens redegørelse kan være et værdifuldt udgangspunkt for de fortsatte drøftelser om Danmarks energipolitik, mener kristeligt folkeparti. Vi erkender, at en vis styring er nødvendig, men vi vil også gerne have, at der fortsat sikres amter og kommuner frihed til at tage stilling til, hvilken form for energi de mener er rigtig i deres område.

Naturgasprojektet er det største projekt i Danmarks historie. De øjeblikkelige muligheder skal udnyttes, men ikke på bekostning af de fremtidige. D.O.N.G.s aftaler med DUC om de gasmængder, der skal aftages, de generelle fald i energiforbruget og regeringens erklærede mål: at naturgassen skal anvendes i Danmark, kan jo medføre, at områder, der skal forsynes med naturgas, vil blive udvidet, da energiforbruget allerede er faldet betydeligt, siden naturgasprojektet blev vedtaget. Derfor mener vi, det er nødvendigt at spørge ministeren, om han vil sikre, at amter og kommuner fortsat kan være frit stillede i valget af energiformer.

Vi er med ministeren i, at den eksisterende overskudsvarme skal udnyttes i videst muligt omfang. Manglende afsætning kan friste regeringen til en mere restriktiv politik, både over for de kommunale og de amtskommunale varmeplaner, i retning af udelukkelse af mulighederne for alternative energiformer, hvilket jo også er antydning i energiministerens redegørelse, når han siger, at udbygningen med varmeproducerende vedvarende energianlæg især bør ske i de områder af landet, der ikke er forsynet med naturgas eller overskudsvarme.

Kristeligt folkeparti er uenig i en sådan politik. Vi går ind for, at der må være de samme muligheder overalt for udnyttelse af alternative energikilder, uanset om området er bestemt for naturgas eller ej.

Kristeligt folkeparti ønsker præcise regler for tilslutningspligt til naturgasnettet og mener, det må sikres, at ingen, der på årsbasis i væsentlig grad er forsynet med alternativ energi, skal kunne kræves tilsluttet, ligesom enhver, der opfylder dette krav på et senere tidspunkt, skal kunne fritages.

Vi ønsker præciseret, at de alternative energikilder, nuværende som fremtidige, bør indgå i de kommunale varmeplaner.

Vi noterer med tilfredshed, at regeringen vil udbygge samarbejdet med elværkerne om vindkraftens indpasning i det samlede elsystem og søge eksporten af dansk vindmølle-teknologi fremmet. Den naturgas, som ikke kan afsættes, ønsker kristeligt folkeparti at D.O.N.G. udarbejder alternative planer for. Det kan være tilbud om naturgas til nye områder, det kan være tilbud til kraftvarmeværker, eller det kan være øget eksport, men helst ser vi en genforhandling mellem D.O.N.G. og DUC, der fører til, at produktionen kan afpasses efter afsætningsmulighederne.

Kristeligt folkepartis holdning har det sigte at give størst mulig frihed for den enkelte forbruger og den enkelte kommune uden at ødelægge perspektivet for naturgasprojektets bidrag til vort lands energiforsyning. Vi er overbeviste om, at jo større frihed og jo mere præcise regler vi giver, jo mere animerer vi også til, at der sker udvikling af nye produkter, og det betyder igen ny eksport og nye arbejdspladser.

Vi må jo huske, at vel giver naturgasprojektet flere arbejdspladser her og nu, men når projektet engang er fuldført, er det ikke et projekt, der vedvarende giver mange arbejdspladser. Det er der mange andre muligheder for, hvis vi samtidig sikrer, at der sker en produktudvikling med hensyn til alternative energiformer. Vi vil derfor spørge ministeren, om han vil eller kan præcisere, om der snart kommer regler for denne tilslutningspligt. Om der kan gives noget svar i dag, må ministeren jo selv afgøre, men vi mener, det er meget afgørende for mange borgere i dette land at vide, om det kan gå an at investere i alternative energiformer.

Energiministeren (Poul Nielson):

Jeg vil gerne først takke for de forskellige indlæg. Jeg synes, de illustrerer, at det er en

[Energiministeren]

god form, vi anvender, nemlig at sætte en samlet plan som den, der her er tale om, til generel debat i folketinget. Jeg tror også, det for vore egne overvejelser, både i partierne og i regeringen – og sådan set også i offentligheden – er en ikke bare hensigtsmæssig, men også nødvendig form, for ellers stykkes tingene for meget op i enkeltspørgsmål, og den sammenhæng, der er i tingene, fortaber sig.

Fru Annelise Gotfredsen nævnede spørgsmålet om prisfastsættelsen på gassen og mente, at prisen burde stå i forhold til den billigste energi, der i øvrigt er til rådighed på markedet. Hvis man tager det for pålydende, eksisterer der ingen problemer, heller ikke set med D.O.N.G.s bestyrelsesformands øjne, for så kunne man kalde det en egentlig markedspris, som jo hænger sammen med, hvad kunderne ellers har givet for den energi, de har købt. Det er så tæt på substitutionsprincippet, som man kan komme. Men problemet er, at man i industrien, hos gartnerierne osv. gerne vil gå videre end til det. Men vil gerne have en tarif, som er mere forenklet end det mere markedsprægede, naturlige system, hvor man differentierer kraftigt. Det er det, der er problemet, og det har jeg redegjort for i udvalget.

Fru Annelise Gotfredsen spørger, hvor der findes beregninger med hensyn til forrentningen ved at føre gassen til Midt- og Nordjylland. Jeg må henvise til bilagene i EP 81, de handler om dette spørgsmål, der er lagt tal frem; og så siger fru Annelise Gotfredsen, at der aldrig er forelagt folketinget samfundsøkonomiske beregninger! Jeg skal erindre om, at vi havde en debat om dette i december 1980, hvor der af mig blev redegjort for det, men hvor der også blev lagt et skriftligt bilagsmateriale frem, som belyste den samfundsøkonomiske forrentning under en række forskellige forudsætninger, også således at man kunne få belyst følsomheden, hvis forskellige forudsætninger blev ændret.

Fru Annelise Gotfredsen siger, at der er rapporter, der viser, at der er penge at hente for den enkelte forbruger i forbindelse med Asnæsværket. Jeg må først sige, at jeg selvfølgelig ligesom alle andre er enig med hr. Waldorff i, at værket er fejlplaceret, og at man aldrig ville bruge de penge på den måde i dag. Vi er åbne over for alle vurderinger af, hvordan man kan nyttiggøre det, men hvis

det ikke er mere økonomisk end andre muligheder, er der ikke noget at gøre ved det.

Det, der er tale om aktuelt, er en rapport, som ikke er offentliggjort endnu, så vidt jeg ved, bortset fra det, der har stået i Berlingske Tidende den dag, jeg var i samråd. Men det er sådan – har jeg fået at vide – at bestyrelsen for Isefjordsværket først skal have den rapport, før man offentliggør den, og derfor synes jeg ikke, det vil være korrekt, hvis jeg går i detaljer. Vi har på energiministeriets foranledning fået tilsendt til vores orientering et eksemplar af rapporten, men den er jo altså ikke behandlet i bestyrelsen for Isefjordsværket endnu. Den oplysning synes jeg jeg skylder fru Annelise Gotfredsen.

Så er der spørgsmålet om kernekraft. Fru Annelise Gotfredsen mener, der bør træffes beslutning nu, og fru Annelise Gotfredsen spørger, hvilke sikkerhedsproblemer osv. der står i vejen.

Der er de undersøgelser, der har været i gang hele tiden. Der er ikke blevet opstillet nye krav, men der har været nogle forsinkelser, som folketinget fra tid til anden er blevet gjort opmærksom på fra regeringens side. Vi skal frem til udgangen af dette år, før den afklaring, som hele tiden har været forudsat, kan ske. Vi mener ikke, det vil være forsvarligt at sætte beslutningsprocessen i gang, før disse forhold er betryggende afklaret.

Fru Annelise Gotfredsen spørger, om D.O.N.G. skal til at importere kul. Det mener jeg ville ligge uden for selskabets vedtægters formålsparagraf. Jeg mener ikke, man kan indfortolke den mulighed. Formålsparagraffen specificerer oven i købet ret nøje, hvad selskabet kan og ikke kan med hensyn til geotermisk energi, men på olieområdet er det defineret med et sådant ordvalg, at selskabet harmonisk kan udvikle sig som et olieselskab.

Nu er det da rigtigt, at både Shell og BP og mange andre olieselskaber også er de største i kulbranchen, og det er måske derfor, man får ideen, men det ligger efter min opfattelse ikke i D.O.N.G.s formålsparagraf, at man vil kunne gå ind i kulhandel. Dermed har jeg også svaret hr. Arne Christiansen. Samarbejdet mellem elværkerne og staten skal finde sted på det grundlag, der er defineret, ikke ved, at staten engagerer sig i den kommercielle aktivitet. Det er elværkerne, der står for den side af sagen.

[Energiministeren]

Jeg vil kvittere for hr. Arne Christiansens påpegnings af, at netop fremlæggelsen af EP 81 muliggør helhedsvurderinger af de forskellige problemer og sammenhænge, og det er lige præcis det, der er ideen i det.

Hr. Arne Christiansen nævner, at lokaliteter og eksportmuligheder skal afvejes i forbindelse med Midt- og Nordjyllands-spørgsmålet. Det mener jeg lige præcis er at slå hovedet på sømmet, for det er nøjagtig den afvejning, som er blevet foretaget, og som løbende skal vurderes.

På samme måde skal salg af gas til elværker vurderes i forhold til de eksportpriser, man kan opnå. Der ligger altså fra regeringens side ikke nogen forhåndsbinding om, at det vil være forkert at gå ind i overvejelser om eksport af visse ekstramængder ud over det, der var aftalt med svenskerne, men vi har nøje vurderet, hvilken økonomi der er i at brede forsyningsområdet ud, og nøglen til det regnestykke er, at vi ved at gøre det kan få afsat gas til så stort et marked for den lette olie, at det samlede regnestykke løftes væsentligt.

Når der samtidig er en stærk interesse i den del af landet for at få del i den forsyningsikkerhed og den økonomi, der følger i kølvandet på gasleverancerne, er det klart, at vi må foreslå det, vi gør. Og som sagt: i det materiale, der er blevet lagt frem i forbindelse med planen, der er en belysning af den forøgede rentabilitet, som udvidelsen i Midt- og Nordjylland indebærer.

Hr. Arne Christiansen nævner fordelingen på anlæg for vedvarende energi, der er nævnt i regeringens handlingsprogram. Den fordeling er en illustration af størrelsesordenen og en belysning af en mulig sammensætning af anlæg. Det er ikke en slags planforudsætning om, at den fordeling på anlæg skal der være i år 2000. Det er alene en illustration af, hvordan det kunne gøres. Der er også angivet et alternativ, f.eks. få store vindmøller kontra mange små osv.

Jeg har svaret på kernekraftsspørgsmålene. Jeg mener, at en beslutning om at gå videre, inden disse undersøgelser er færdiggjorte, vil være ensbetydende med, at man faktisk taber sagen på gulvet, uanset hvor man mener den bør bæres hen. Jeg har, som landet ligger nu, svært ved at forstå et ønske om at binde sig til en beslutning.

Energirådets bemærkninger om kernekraft og sammenhængen med miljøproblemerne osv. kan jeg ikke andet end bære ind i debatten og tage den diskussion fuldstændig åbent. Jeg har heller ikke selv lagt skjul på, at der er økonomiske fordele foruden miljøfordele ved anvendelsen af kernekraft i elproduktionen, men der skal en samlet vurdering til, hvori også andre faktorer end lige netop disse gør sig gældende som en nødvendighed.

Hr. Arne Christiansen spørger om afgifter med reference til energirådets udtalelse om planen og spørger om, hvorvidt de høje energifgifter, vi har besluttet, bør tages op til vurdering i løbet af nogle år for at se, om de er nødvendige for at fastholde den strukturomstilling i energiforbruget, som de har medvirket til.

Det vil jeg ikke få forhånd udelukke, men når Danmark er førende med hensyn til at have opnået energibesparelser, skyldes det grundlæggende to forhold. Det ene er, at vi har været parate til at tage diskussionen med befolkningen om nødvendigheden af disse afgifter, og at vi har haft rimelig politisk styrke til at gennemføre det. Det er den skrappe linje, kan man sige. Det andet er, at vi er i fuld sving med den omlægning på især varmforsyningsområdet, der består i at gå over til kollektiv varmforsyning med udbygning af fjernvarmen og anvendelse af overskudsvarme osv., som sker med stor hast i disse år. Derfor er det altså både en virkning af afgifterne og en strukturomlægning af mere grundlæggende karakter, der er undervejs, og det afgørende for mig er, at denne samlede udvikling fastholder sin dynamik. I det lys kan man tage det spørgsmål op, hr. Arne Christiansen peger på, men der er altså ingen aktuelle overvejelser om hverken lempelser eller stramninger i energifgifterne.

Til hr. Kalnæs vil jeg først sige, at jeg bemærkede med interesse den direkte udtrykte enighed, der er med regeringen i de aktuelle spørgsmål, som er belyst lidt i min redegørelse, vedrørende tilbagelevering af arealer og efterforskningsprogrammer for bevillingshaverne.

Til hr. Kalnæs' bemærkninger om, at der skulle være en fejludvikling på grund af stigningen i energiforbruget frem til år 2000, vil jeg sige, at situationen er den, at Danmark ikke bare er bedst til at spare, men vi er også

[Energiministeren]

det af industrilandene, der udviser det bedste resultat med hensyn til det, man kalder afkoblingen, altså forholdet mellem økonomisk vækst og vækst i energiforbrug, og vi mener, at vi i Danmark bestemt kan opfylde den målsætning, man internationalt er samledes om, nemlig at nå ned på en 0,4-relation mellem vækst i økonomisk forstand og vækst i energiforbrug, og jeg mener ikke, at det er muligt at gøre tingene væsentlig anderledes, end der lægges op til i planen.

De scenarier i energiplanen, hvori vi prøver at gøre op, hvad en stærkere anvendelse af styringsinstrumenter kan give af yderligere energibesparelser, illustrerer til fulde, at der er en faldende grænsenyttelse på stærkere styring, og de viser, hvor meget der skal til af nye forskellige styringsinstrumenter for væsentligt at ændre på udviklingen. Vi er ikke fremmede for at gå ind i overvejelser af disse ting, men jeg mener – og det synes jeg fru Lone Dybkjær kan have meget ret i – at vi ikke i anledning af energiproblemerne skal lave Danmark om til et overstyret kasketsamfund. Jeg mener, man skal passe frygtelig på ikke at bruge energipolitikken eller for den sags skyld en hvilken som helst anden politik i samfundet som anledning til at overstyre udviklingen. I det omfang vi kan bruge klassiske virkemidler, som befolkningen er fortrolig med, er det det, der skal sættes på.

Det kan vi ikke på alle områder. Netop ønsket om en stærkere styring, som virkelig kan ændre på profilen i energiforbrugets udvikling, som hr. Kalnæs her giver udtryk for, kan måske bringes i erindring, når vi senere på dagen diskuterer andre spørgsmål.

Med hensyn til vedvarende energi ønsker SF en meget stærkere udvikling. Det er et ønske, som regeringen også deler, og det, vi vil, er at sætte kraftigt. I det nye investeringsprogram, regeringen vil fremlægge, vil der være en ny bevilling specielt til fremme af energiøkonomiske enkeltprojekter, vedvarende landsbyenergi projekter osv. i de dele af landet, der hverken får kraftvarme eller naturgas. Det vil være en bevilling, der kan støtte nye kollektive landsbysystemer med vedvarende energi oven i den eksisterende støtteordning, som vi ønsker at videreføre. Den ønsker vi også at regionalisere, som man siger, så at vi bruger pengene mest muligt effektivt og undgår overlapninger i forhold til de egne af landet, hvor vi i forvejen

hjælper befolkningen enten med naturgas eller andre kollektive systemer som kraftvarme.

Hr. Maisted sagde, at der ønskes en strammere styring fra min side i forhold til naturgasprojektets gennemførelse. Han talte vist nok om en studehandel omkring prisdiskussionen og gennemførelsen af projektet generelt. Det vil jeg tilbagevise. Jeg ønsker ikke, jeg lægger ikke op til, jeg har ikke bedt om strammere styringsmidler. Det eneste, jeg har anmodet om, er, at man undlader at svække det planlægningsystem, folketinget besluttede i 1979. Jeg ønsker ikke nogen som helst ændring, hverken i strammere eller anden retning. Jeg mener, det regelsæt, der er blevet vedtaget, er bæredygtigt, og at erfaringerne indtil nu illustrerer det. Derfor er det forkert at skyde mig i skoene, at jeg beder om strammere regler.

Hr. Maisted sagde, at D.O.N.G. endnu ikke er kommet i gang. Ja, det ved jeg ikke. Man har fulgt planen med hensyn til anlægsaktiviteten, og det går, som det skal.

Til diskussionen om virksomhedsøkonomi og samfundsøkonomi må jeg sige, at jeg ikke føler mig dækket ind af den karakteristik af socialdemokratiets synspunkter, som hr. Maisted var inde på.

Til hr. Erhard Jakobsen vil jeg sige, at kommunernes stilling i forbindelse med varmeplanlægningen skal være uændret efter min mening. Hr. Erhard Jakobsen sagde, at der ikke måtte anvendes vold over for kommunerne. Nu oprappes terminologien jo. Der er normalt tale om, at vi har en lovgivning med visse regler. Det er efterhånden blevet et modeord i diskussionen at sige, at hvis der er lovgivning, så er det tvang. Det ord har bidt sig fast. Nu får den altså en omdrejning til, og man taler nærmest om vold over for kommunerne. Det ligger helt uden for mine ønsker, at det skal gå i den retning. Jeg mener, at det system, der er besluttet – vistnok også med CDs accept og tiltrædelse og stemmer i sin tid – skal køre videre.

Jeg er enig med fru Lone Dybkjær i, at vi skal passe på, netop når vi er tvunget til at fastholde samling og helhed i tingene, og fordi der er et tidspres – jeg skal erindre om, at det tidspres ikke er noget, vi har opfundet ovre i Strandgade 29; det er et tidspres, der er bestemt af Danmarks betalingsbalanceproblemer og af vores mulighed for at gøre

[Energiministeren]

noget ved det ved at fastholde en konsekvent linje i energipolitikken – vi skal passe på, at det ikke indebærer, at man har skylklapper på og ikke ser det, fru Lone Dybkjær kaldte alternativerne og mangfoldigheden i det, der foregår rundt omkring.

Det er rigtigt, at der bruges milliarder af kroner på de store projekter, men i forhold til, hvad f.eks. energirådet mener er rigtigt og balanceret, vil regeringen bruge væsentlig mere på vedvarende energi. Det er en politisk stillingtagen. Vi vil løfte vedvarende energi i forhold til, hvad det ellers ville få.

Til hr. Waldorff. Det vil være forkert at ændre på kontrakten med DUC af hensyn til projektets opbygning i land; det er de vilkår, naturgasprojekter overalt i verden er blevet bygget op under. Og når der er den profil i aftaget af gassen; så skyldes det nok så meget hensynet til, hvordan vi udtømmer reservoiret bedst muligt på lang sigt, end det er hensynet til noget som helst andet. Det er altså i bund og grund et spørgsmål om en ressourcerigtig forvaltning, mere end det er andre interesser, der afspejles i den binding. Jeg mener, den kontrakt, der er lavet, bør bestå.

Formanden:

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages kl. 13.00, hvor vi først går til punkt 7 på dagsordenen: Spørgsmål til ministrene.

Mødet udsat kl. 11.47

Mødet genoptaget kl. 13.00

Meddelelser fra formanden:

Anden næstformand (Ebba Strange):

I skrivelse af dags dato meddeler indenrigsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om lægemidler m. v. (Godkendelse af visse veterinære lægemidler m. v.).

(Lovforslag nr. L 96).

Forslag til lov om apoteksvirksomhed.

(Lovforslag nr. L 100).

I skrivelse af 8. februar 1982 meddeler fiskeriministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om Kongeriget Danmarks Fiskeribank.

(Lovforslag nr. L 97).

Forslag til lov om ændring af lov om tilskud til forarbejdning og afsætning af hvilling til konsumformål.

(Lovforslag nr. L 98).

Forslag til lov om ændring af lov om tilskud til fiskerikonsulentvirksomhed.

(Lovforslag nr. L 99).

I skrivelse af dags dato meddeler ministeren for kulturelle anliggender, at hun ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af ophavsretsloven.

(Lovforslag nr. L 101).

Forslag til lov om ændring af fotografiloven.

(Lovforslag nr. L 102).

I skrivelse af dags dato meddeler socialministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Ejerboligfradrag for pensionister, der bor i tofamiliehuse, blandede ejendomme og landbrugsejendomme m. v.).

(Lovforslag nr. L 103).

Forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Ejerboligfradrag for pensionister, der bor i tofamiliehuse, blandede ejendomme og landbrugsejendomme m. v.).

(Lovforslag nr. L 104).

Forslag til lov om ændring af lov om pension til enker m. fl. (Ejerboligfradrag for pensionister, der bor i tofamiliehuse, blandede ejendomme og landbrugsejendomme m. v.).

(Lovforslag nr. L 105).

Skriftlig fremsættelse af forslag:

Indenrigsministeren (Henning Rasmussen):

Jeg skal tillade mig for det høje folketing at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om lægemidler m. v. (Godkendelse af visse lægemidler m. v.).

(Lovforslag nr. L 96).